

Ý THỨC SỐNG

Kẻ Tự Kiêu Hợm Mình Khoác Lác Người Khiêm Hạ Đắm Ngực Ăn Năn

Ca dao Việt Nam nói: “*Người trồng cây Hạnh người chơi – Ta trồng cây Đức để đời về sau.*” Cách ví von thật thâm thúy, đồng thời liên quan cả đời sống thể lý và tinh thần, đời này và đời sau.

Sống không chỉ là ăn uống và hít thở. Đó là sống phần thể lý, nếu vậy thì chỉ là “sống thụ động.” Có một số người vì bệnh tật mà họ sống thực vật. Họ vẫn sống, nhưng không thể làm gì

được. Vì thế, Chúa Giêsu xác định: “*Thần khí mới làm cho sống, chứ xác thịt chẳng có ích gì.*” (Ga 6:63)

Ý thức càng cao, cuộc sống càng có ý nghĩa. Cuộc đời có thể bình thường nhưng không thể sống tầm thường. Người Việt nói cụ thể: “*Thùng rỗng kêu to.*” Thùng càng rỗng càng kêu to. Thùng có chứa gì đó thì gõ không thể kêu vang. Người ta cũng thế, càng dốt càng chảnh, càng chảnh càng tự ái, càng tự ái càng “nổ” to. Người ta khoe khoang vì muốn chứng tỏ “bản lĩnh” của mình, không muốn người khác biết “thùng mình rỗng.” Nhưng càng “nổ” mạnh thì càng văng miếng nhiều, làm cho người khác “sợ” dính miếng nên phải xa lánh.

Khiêm nhường là nhân đức cần thiết nhưng lại khó thể hiện, vì “cái tôi” nhỏ bé nhưng cồng kềnh, khó đè nó xuống. Trình thuật Lc 18:9-14 nói về dụ ngôn “Người Pharisêu và Người Thu Thuế” – một người kiêu ngạo, một người khiêm nhường. Hai thái cực đối lập, hai động thái trái ngược.

Nhóm Pharisêu là nhóm “đặc cách” – được tách khỏi dân thường và có nhiệm vụ riêng biệt, nên gọi là Biệt Phái. Vì được coi trọng nên họ kiêu hãnh, ngạo mạn, ỷ lại, luôn ra vẻ ta đây. Nhưng đó chỉ là động thái giả hình, thích bề ngoài, trọng hình thức, khoái nghi thức, nhưng bên trong hoàn toàn rỗng tuếch. Chúa Giêsu đã từng gọi họ là “mồ mả tô vôi,” (x. Mt 23:27) bên ngoài sơn son thếp vàng nhưng bên trong đầy giòi bọ hôi thối.

Chúa Giêsu kể dụ ngôn này nhằm vào những kẻ tự nhận mình công chính mà khinh chê người khác. Có hai người lên đền thờ cầu nguyện, một người thuộc nhóm Pharisêu và một người làm nghề thu thuế. Người Pharisêu đứng thẳng và cầu nguyện: “*Lạy Thiên Chúa, xin tạ ơn Chúa, vì con không như bao kẻ khác: tham lam, bất chính, ngoại tình, hoặc như tên thu thuế kia. Con ăn chay mỗi tuần hai lần, con dâng cho Chúa một phần mười thu nhập của con.*” Còn người thu thuế đứng đằng xa, thậm chí chẳng dám ngược mắt lên trời, vừa đắm ngực vừa thưa: “*Lạy Thiên Chúa, xin thương xót con là kẻ tội lỗi.*”

Theo mặc định của xã hội Do Thái, người Biệt Phái là người công chính, người thu thuế là người tội lỗi – vì họ làm việc cho ngoại bang mà đàn áp dân lành, và có thể lóm lém tiền bạc. Rõ ràng có những động thái đối lập: ngẩng đầu – cúi đầu, dang tay – khép tay, chê người – thú nhận, tự mãn – khiêm nhường. Chúa Giêsu xác định: người thu thuế khi trở xuống mà về nhà thì đã được nên công chính, người Biệt Phái thì không. Xã hội không thiếu những kẻ có “máu” Pharisêu, bất kể nơi nào, cả ngoài đời và trong đạo. Chúa Giêsu kết luận: “*Ai tôn mình lên sẽ bị hạ xuống, còn ai hạ mình xuống sẽ được tôn lên.*”

Ý thức là vấn đề quan trọng. Nhưng phải nhận thức đúng đắn thì mới ý thức tốt đẹp. Đại nhân Khổng Tử xác định: *“Đừng lo mình không có chức vị, chỉ lo không đủ tài mà nhận lãnh chức vị mà thôi.”* Đó là cách nhận thức giản dị mà thâm thúy, khả dĩ giúp người ta sống thanh thản, không ảo tưởng, dù là ai và ở cương vị nào. Hãy cứ bình thường khi gặp người khác, dù người đó là ai. Không vồn vã, cũng không bắt cần. Người như vậy có thể sẽ bị coi là lạnh lùng, dửng dưng, khinh người,... nhưng không phải vậy.

Bắt chước là hèn nhát, nịnh bợ là nhục nhã. Hãy cứ là chính mình. Không sợ hãi trước kẻ quyền thế, không hống hách với người yếu thế, không luồn cúi hoặc nịnh bợ người khác để có lợi cho mình, đó chính là phong cách của quân tử. Cái kiểu “cáo mượn oai hùm” là dạng đê tiện, hèn hạ. Đó là “phong cách” của kẻ tiểu nhân.

Ý thức sống là biết mình và biết người. Đó là điều cần thiết trong cuộc sống. Nhưng cao cấp nhất là nhận thức tâm linh – nhận biết Thiên Chúa là ai và nhận biết mình là gì. Thánh Augustinô phân tích: *“Nhận biết Thiên Chúa làm cho con người nhận biết mình; cũng vậy, nhận biết mình cũng khiến cho người ta nhận biết Thiên Chúa.”* Thật tuyệt vời!

Rất đáng suy nghĩ về nhận thức của George Washington (1732-1799), vị tổng thống tiên khởi của Hoa Kỳ: *“Một khi bị cướp đi quyền tự do ngôn luận, chúng ta trở nên câm lặng và ngu xuẩn như những con cừu bị dẫn đến lò sát sinh. Sự thật sẽ luôn chiến thắng ở bất kỳ nơi đâu có nỗ lực để đưa nó ra ánh sáng.”* Nhận thức và ý thức về chân lý như vậy rất phù hợp với Chúa Giêsu, vì Ngài đã xác định: *“Sự thật sẽ giải thoát quý vị.”* (Ga 8:32)

Nhận thức là quá trình bao gồm sự nhận biết (mức độ thấp) và sự hiểu biết (mức độ cao). Có nhận thức đúng đắn thì mới khả dĩ ý thức. Có nhiều thứ cần nhận biết, nhưng khó nhất vẫn là nhận biết chính mình. Muốn nhận biết chính mình thì phải can đảm đối diện với chính mình, nhờ đó có thể nhận biết về bản thân, trong đó có nhiều thứ: sức mạnh, sức khỏe, điểm yếu (nhược điểm, sở đoản), điểm mạnh (yếu điểm, sở trường), tài năng, kiến thức, quan điểm, niềm tin, ước vọng, cảm xúc, bản năng, thói quen, tâm lý,...

Allan Rufus có cách ví von về cuộc đời khá thú vị: *“Cuộc đời như ổ bánh mì kẹp. Sinh ra là một lát bánh, và chết đi là lát bánh còn lại. Điều bạn kẹp vào giữa là tùy bạn. Ổ bánh mì của bạn thơm ngon hay chua cay?”* Đừng tự lừa dối, kẻ lừa bịp đáng sợ nhất là chính mình. Và rồi chính Albert Einstein cũng đã từng thắc mắc: *“Có một câu hỏi đôi khi khiến tôi cảm thấy mơ hồ: Tôi điên hay người khác điên?”* Cuộc đời luôn là một ẩn số, không có cách lý giải chuẩn xác. Nội tại luôn quan trọng hơn ngoại tại, đúng như Agatha Christie nhận xét: *“Chính điều **bên trong** con người của bạn làm cho bạn hạnh phúc hay bất hạnh.”*

Cách nói “đôi mắt là cửa sổ tâm hồn” thật chí lý. Từ ánh mắt của ai đó, người khác có thể nhận thấy họ có sức mạnh, uy tín, đáng tin hay khả nghi,... Người ta sợ nhau từ ánh mắt. Thật vậy, khi hai người nhìn nhau, ai yếu bóng vía sẽ tự cảm thấy mình “lép vế” ngay. Dám nhìn thẳng vấn đề là một thể mạnh của người quân tử.

Đời là bể khổ. Cái khổ có liên quan nước mắt. Nước mắt của nhà giàu và nhà nghèo giống nhau về vị mặn, nhưng khác nhau xa về tính chất và nguyên nhân. Kinh Thánh đặt vấn đề: *“Nước mắt quả phụ lại không giàn giụa trên gò má, và tiếng bà kêu lại chẳng cáo tội kẻ làm bà phải khóc sao? Kẻ phục vụ Đức Chúa theo ý Người sẽ được Người chấp nhận, lời họ kêu xin sẽ vọng tới các tầng mây. Lời nguyện của người nghèo vượt ngàn mây thẳm. Lời nguyện chưa tới đích, họ chưa an lòng.”* (Hc 35:15b-17)

Xã hội thời nào cũng phức tạp. Trước mặt người đòi, người nghèo là cái gai cần phải đập gãy, nhưng với Thiên Chúa thì không như vậy. Thiên Chúa là Đấng giàu lòng thương xót, không thể làm ngơ trước lời van xin tha thiết của những con người hèn mọn, khổ khổ. Điều gì chưa xảy ra, ngay cả công lý, là vì Thiên Chúa chưa cho phép xảy ra, chưa đến lúc theo sự quan phòng và tiền định của Ngài.

Người ta sẽ thanh thản nếu tin tưởng, an tâm để Ngài dẫn dắt. Loài người chẳng đáng gì mà phải sợ, chỉ sợ Thiên Chúa mà thôi. Chắc chắn điều gì đến sẽ phải đến: *“Sẽ đến lúc Người đập gãy lưng bọn tàn ác, và báo oán chư dân. Sẽ đến lúc Người tiểu trừ lũ ngạo ngược, đập tan vương trượng bọn ác nhân. Sẽ đến lúc Người trả cho ai nấy theo việc họ làm, và xét xử hành động của người ta theo ý hướng của họ.”* (Hc 35:20-22a) Tất cả đều đúng thời, đúng lúc, không gì có thể xảy ra ngoài Thánh Ý Chúa, bởi vì tóc trên đầu mà Ngài còn đếm cả kia mà!

Quả thật, Thánh Phaolô tha thiết nhắn nhủ: *“Anh em đừng lo lắng gì cả. Nhưng trong mọi hoàn cảnh, anh em cứ đem lời cầu khẩn, van xin và tạ ơn, mà giải bày trước mặt Thiên Chúa những điều anh em thỉnh nguyện. Và bình an của Thiên Chúa, bình an vượt lên trên mọi hiểu biết, sẽ giữ cho lòng trí anh em được kết hợp với Đức Kitô Giêsu.”* (Pl 4:6-7) Thánh Vịnh gia cũng chân thành bày tỏ: *“Tôi sẽ không ngừng chúc tụng Chúa, ca hát mừng Người chẳng ngớt trên môi. Linh hồn tôi hãnh diện vì Chúa xin các bạn nghèo nghe tôi nói mà vui lên.”* (Tv 34:2-3) Dù vui – buồn, sướng – khổ, cứ tâm sự với Chúa, cứ phó thác cho Ngài và để Ngài hành động.

Phàm nhân vốn dĩ xấu xa, đầy tội lỗi và nhiều sai lầm, thế mà không cha mẹ nào nở lòng muốn điều xấu cho con cái, những đôi lứa yêu nhau cũng luôn muốn điều tốt cho nhau, thậm chí cọp dũ còn chưa nở ăn thịt con kia mà. Chắc chắn Thiên Chúa còn hơn như vậy: *“Chúa để mắt nhìn người chính trực và lắng tai nghe tiếng họ kêu. Họ kêu xin, và Chúa đã nhận lời, giải thoát khỏi mọi cơn nguy khốn.”* (Tv 34:17-18)

Và còn hơn thế nữa, Thánh Vịnh gia dẫn chứng cụ thể: *“Chúa gần gũi những tấm lòng tan vỡ, cứu những tâm thần thất vọng ê chề.”* (Tv 34:19) Đúng vậy, ngôn sứ Isaia nói rõ ràng và chi tiết hơn: *“Cây lau bị giập, Ngài không đành bẻ gãy; tim đèn leo lét, Ngài chẳng nở tắt đi.”* (Is 42:3)

Văn hào Victor Hugo (1802-11885, Pháp) nói: *“Ai khổ vì yêu, hãy yêu hơn nữa; ai chết vì yêu là sống trong tình yêu.”* Thật chí lý! Nhưng chúng ta không hiểu thấu lòng thương xót của Thiên Chúa. Tình yêu tuyệt đối của Ngài viên mãn tới mức đôi khi chúng ta nghi ngờ, không dám tin. Tình yêu ấy điên rồ. Vâng, Ngài yêu như điên!

Thế nhưng nhờ “khối tình điên” ấy mà chúng ta mới hiện hữu và sống tới hôm nay. Nhận thức như vậy để có thể hoàn toàn tín thác vào Ngài: *“Chúa cứu mạng các người tôi tớ, ai ẩn thân bên Chúa không bị phạt bao giờ.”* (Tv 34:23) Và ý thức hơn để sống vì Ngài và sống cho tha nhân.

Thánh Phaolô nhắn nhủ Timôthê: *“Còn tôi, tôi sắp phải đổ máu ra làm lễ tế, đã đến giờ tôi phải ra đi. Tôi đã đấu trong cuộc thi đấu cao đẹp, đã chạy hết chặng đường, đã giữ vững niềm tin. Giờ đây tôi chỉ còn đợi vòng hoa dành cho người công chính; Chúa là vị Thẩm Phán chí công sẽ trao phần thưởng đó cho tôi trong Ngày ấy, và không phải chỉ cho tôi, nhưng còn cho tất cả những ai hết tình mong đợi Người xuất hiện.”* (2 Tm 4:6-8) Dù là một “tân tông,” nhưng ông Phaolô đã nhận thức sâu sắc về ơn gọi của mình, đồng thời

biết mình sống thế nào nên ông tin tưởng mình sẽ được cứu độ. Ước gì mỗi chúng ta cũng biết Chúa và biết mình như vậy để sống tốt hơn!

Cụ thể và rạch ròi, Thánh Phaolô dẫn chứng: *“Khi tôi đứng ra tự biện hộ lần thứ nhất, chẳng có ai bênh vực tôi. Mọi người đã bỏ mặc tôi. Xin Chúa đừng chấp họ. Nhưng có Chúa đứng bên cạnh, Người đã ban sức mạnh cho tôi, để nhờ tôi mà việc rao giảng được hoàn thành, và tất cả các dân ngoại được nghe biết Tin Mừng. Và tôi đã thoát khỏi nanh vuốt sư tử. Chúa sẽ còn cho tôi thoát khỏi mọi hành vi hiểm độc, sẽ cứu và đưa tôi vào vương quốc của Người ở trên trời. Chúc tụng Người vinh hiển đến muôn thuở muôn đời. Amen.”* (2 Tm 4:16-18)

Thánh Phaolô được đặc ân nhưng không tự mãn, chấp nhận sự vô cảm của người khác, đặc biệt là ngài noi gương Thầy Giêsu xin Thiên Chúa tha thứ cho những người đã đối xử tệ với mình. Cao thượng như vậy là nhờ ý thức rõ ràng về Thiên Chúa và về chính mình. Nhận biết để nhận thức, nhận thức để ý thức. Đó là quá trình cần thiết nhưng không hề đơn giản, cần nhờ ơn Chúa và không ngừng nỗ lực.

Lạy Thiên Chúa, xin soi sáng cho con nhận biết Ngài trong mọi đường đi nước bước, xin Ngài san bằng đường nẻo con đi. (Cn 3:6) Xin giúp con nhận biết con để không ảo tưởng, không tìm hư danh, nhờ đó con nhận biết Ngài là Thiên Chúa đích thực. Con cầu xin nhân danh Thánh Tử Giêsu, Đấng Cứu Độ duy nhất của nhân loại. Amen.

TRẦM THIÊN THU